

ANEX I

Treball sobre els Objectius i els Continguts del curriculum de grau elemental per a l'ensenyament del clavicèmbal.

Aquest treball només s'ha esboçat i s'ha deixat sense acabar degut a que el decret 322 de l'any 1993 que li donava suport (anex 2), ara no té validesa ja que els estudis de grau elemental s'han convertit en no reglats. No obstant, hem mantingut el redactat original (com si fos reglat) ja que ens dóna la pauta per a fer una programació més eficaç

El marc normatiu Logse

El llibre “Ensenyaments musicals elementals” citat a la bibliografia, ens dóna la informació del què demana la Logse per l'estudi del grau elemental de clavicèmbal, tant les interessants recomanacions sobre diversos aspectes que es fan en el llibre, com les disposicions legals del Decret corresponent (veure el Decret a l'Anex 2).

És evident que la manera com el professor ensenyi haurà d'estar d'acord, primer amb allò que estableix la Generalitat en el Decret citat, i després amb el Projecte Educatiu i Curricular del Centre, indicacions que corresponen al primer i el segon grau de concreció, tal com estableix la filosofia de la Logse. Però la normativa deixa prou latitud per encabir-hi el nostre estil personal de disseny curricular, i si tenim les idees prou clares, fins i tot podem persuadir al Centre que faci seu el nostre concepte. En qualsevol cas, és interessant llegir les pàgines 13 a 15, “Del text legal a la programació: una labor d'equip”, i la pàgina 18, on a “Perfil del professorat” trobem escrit: “Però al mateix temps que el professor ha de ser un músic en el sentit més ampli del mot, ha de comprendre que la seva funció laboral no és estrictament la d'interpretar un instrument, dirigir o teoritzar sobre la música, sinó la d'ensenyar música. El pianista o la cantant que és membre d'un claustre docent ha de valorar adequadament que en aquest col·lectiu no hi participa com a pianista o com a cantant, sinó com a pedagog/a. La seva missió essencial és fer possible que l'alumnat aprengui més, millor i amb més interès, col·laborant a crear expectatives d'èxit per a cada deixeble. Per aconseguir-ho serà tan important adoptar mesures positives del tipus de les que analitzem aquí, com qüestionar i posar en dubte algunes pràctiques i clixés que encara tenen una certa validesa entre algun sector del professorat”.

A la mateixa pàgina 18, a l'apartat “Els diferents tipus d'objectius”, trobem: “Fins ara, a la matèria d'instrument, el programa era una relació d'obres que l'estudiant havia de saber interpretar amb un determinat grau d'expertesa tècnica; els objectius no s'explicitaven, sinó que es trobaven implícits en les dificultats que comportava el repertori o programa. A partir d'ara, la interpretació del programa d'estudis i obres és el material bàsic per a assolir objectius terminals com inventar i executar exercicis d'aplicació tècnica, tocar estudis, interpretar obres de memòria i manifestant una capacitat d'expressió (OT 5, 6, 7); a part, cal saber llegir a vista (OT 4), improvisar (OT 5), extreure un bon so de l'instrument en totes aquestes activitats, i analitzar els textos musicals interpretats.”

Una ampliació de l'alcanç d'aquests canvis el trobem a l'article *Manejando el currículo* de JM Vilar, que incorporem com a Annex 3 a aquest treball.

Un altre punt interessant el trobem a la pàgina 19 on a l'apartat “Procés d'ensenyament-aprenentatge” ens diu: “L'alumne dóna significat a allò nou en la mesura que estableix relacions amb allò que ja coneix. És important que els nous continguts i situacions es trobin a una «distància» òptima dels esquemes de coneixement i de les imatges mentals prèvies. Una distància massa petita, és a dir, la introducció d'un canvi molt lleu, més que

ser un ajut pot crear una dificultat afegida, ja que l'aprenent no és capaç de veure diferències entre allò sabut i allò que s'explica o es treballa. Si aquesta distància és massa gran, el desajustament que neix entre l'experiència prèvia i els continguts nous és tanta que fàcilment pot aparèixer l'angoixa, el bloqueig, la renúncia a conèixer el contingut nou; llavors, l'establiment de nous significats que permetin l'assimilació no resulta possible”.

Del propi text del decret en senyalarem diverses coses: els Objectius Generals i els Objectius Terminals són comuns per a tots els instruments, mentre que els Continguts són específics de cada un d'ells. Val la pena donar-hi una ullada, tant als objectius com als continguts (pàgines 168-169).

En quant a la distribució temporal de les assignatures del grau elemental, s'estableix per als cursos 1r i 2n, una classe individual d'instrument, amb 60 hores distribuïdes entre els dos cursos (la qual cosa si es reparteix equitativament equival més o menys, a 1 hora setmanal). i 60 hores més de classe individual pels cursos 3r i 4t, així com 45 hores de classe col·lectiva repartides entre els dos cursos 3r i 4t. Per comparació, es dediquen 180 i 210 hores respectivament, al llenguatge musical impartit als cursos de 1r i 2n, i als cursos 3r i 4t.

Per acabar aquest apartat, senyalem que hem inclòs també com a Annex 4, el Decret de la Generalitat que regula els Estudis de Grau Mitjà, per saber on hauriem d'estar situats a l'acabament del Grau Elemental.

Dels continguts a la programació

Els continguts que fixa el decret (matèries i procediments) corresponents al clavicèmbal, figuren a les pàgines 169-170 de l'Annex 1. Partint de la base que les tècniques dels instruments de teclat són diferents, podríem esperar una distinció de continguts que posés de manifest aquestes diferències. Per això hem elaborat la Taula I (pagina 5), on llistem els continguts del clavicèmbal, el piano i l'orgue, segons el decret, i que he canviat d'ordre per agrupar-los en apartats comuns: així podem veure algunes diferències però que semblen correspondre més a l'estil de redacció que no pas a les diferències de tècnica en sí.

Per exemple, en el control del cos, la coordinació motora per assolir un bon pols musical és igualment important pels tres instruments però només s'assenyala en el piano, o la relaxació és important pels tres però només apareix a l'orgue, per altra banda la verticalitat i equilibri de la columna que no hi figura és important sempre, però té diferents sol·licitacions en cada instrument: a l'orgue el cos està suspès sense tensió, assegurant el moviment independent de les quatre extremitats (hem d'acudir a les trenta notes del pedaler). En els altres instruments els problemes són; en el piano el fesplaçament lateral és més important a causa de les 7 octaves d'extensió, i els peus s'apoyen sobre els dos pedals, mentre que al clavicèmbal el cos quan està ben situat pel teclat de baix, està massa lluny i massa baix pel teclat de dalt, i la posició de la columna es modifica al canviar de teclat.

A l'apartat de Tècnica, els conceptes són més explicitats en el clave que en els altres instruments, però encara són poc concrets, podrien ser els continguts del grau mitjà o superior en comptes de l'elemental. I el contingut “Dinàmica” és enganyós, l'alumne haurà de començar a aprendre i familiaritzar-se amb tota la subtilitat dels procediments per a suggerir la dinàmica en un instrument que bàsicament no té dinàmica.

És incongruent que en l'instrument que – no al principi però sí més endavant – haurem de fer més bricolatge dels tres (afinar cada dos per tres, canviar cordes, canviar o regular plectres, moure el feltre perquè l'apagador funcioni correctament) sigui l'únic instrument en el qual no s'explica com funciona. Podríem fer comentaris també del pròxim apartat, el

de la Comprensió musical, però la conclusió és que aquestes pautes, són només això, pautes, i la responsabilitat de definir més clarament aquests conceptes que ha d'adquirir l'alumne, així com l'elecció dels procediments i temporització idònia del treball, és a dir, d'ensenyar bé i aconseguir un bon aprenentatge de l'alumne de clavicèmbal serà nostra. I ara que hem parlat de temporització, suggerim de donar una ullada a la pàgina 14, "sequenciació de continguts".

TABLA I

Curriculum de l'ensenyament de música de Grau Elemental: (decret 322/1993, de 24 de novembre)
Continguts (reordenats) per als diferents instruments de tecla

	Clavicèmbal	Piano	Orgue
Control del cos	<ul style="list-style-type: none"> • Posició de les mans i el cos 	<ul style="list-style-type: none"> • Adaptació del cos al moviment. Naturalitat i llibertat de moviments • Coordinació motora: adquisició de consciència del pols musical. 	<ul style="list-style-type: none"> • Relaxació, posició, i coordinació motriu del cos. Domini de l'articulació de les extremitats
Tècnica	<ul style="list-style-type: none"> • Diferents atacs i articulacions pròpies de l'instrument • Diferents digitacions antigues, proposades pels principals teòrics de l'època • Caràcter i dinàmica • L'ornamentació i la seva aplicació en les obres escrites per a l'instrument, a primera vista o amb estudi previ 	<ul style="list-style-type: none"> • Principis bàsics de digitació i pedalització • Producció de sons connectats melòdicament • Simultaneïtat de sons de diferent intensitat • Legatto i staccato • Polirítmies de dos contra tres 	<ul style="list-style-type: none"> • Diferents tipus d'articulació i modalitats de toc en l'orgue • Tècnica bàsica per a una correcta aplicació de la lectura musical
Funcionament de l'instrument		<ul style="list-style-type: none"> • Introducció a les característiques mecàniques del piano 	<ul style="list-style-type: none"> • Funcionament bàsic de l'orgue. Característiques i tipologies sonores • Diferents tipus d'orgue i conceptes bàsics en la combinació dels seus jocs o registres
Comprensió musical i del context	<ul style="list-style-type: none"> • Funcions tonals bàsiques • Ritmes grecs més usuals, iàmbic i trocaic, en relació amb la frase musical • Baix xifrat • Diferenciació i anàlisi de les cadències més usuals en relació amb la frase musical 	<ul style="list-style-type: none"> • L'escolta pròpia, requisit del contacte de manera natural amb l'instrument • Diferenciació interpretativa dels tres tipus bàsics de textura: melodia acompanyada, homofònic i contrapuntístic • Introducció històrico-cultural a partir dels autors de les obres del repertori treballat • Hàbits d'estudi i d'anàlisi musical i tècnica 	<ul style="list-style-type: none"> • Introducció als estils diferents de la música d'orgue • Combinació dels jocs o registres organístics
Repertori	<ul style="list-style-type: none"> • Repertori: cançons, estudis i obres de diversos estils per a la interpretació individual i en grup 	<ul style="list-style-type: none"> • Repertori: cançons, estudis i obres de diversos estils per a la interpretació individual i en grup 	<ul style="list-style-type: none"> • Repertori: cançons, estudis i obres de diversos estils per a la interpretació individual i en grup